

PAŁUKA

Herb szlachecki, rodowe znamie Pałuków. Przedheraldyczne godło Pałuków pojawia się po raz pierwszy na pieczęci Sławnika z 1259 r. W jej polu widnieje zwrócona w lewo siekierka z obuchem wyciętym w dwa jęczyczki. Najstarsze heraldyczne godło w tarczy znamy z pieczęci Zbyluta, kasztelana nakielskiego z 1343 r., na której dostrzegamy toporek zwrócony w lewo z krzyżykiem po stronie prawej. Daty tych dokumentów wyznaczają okres ukształtowania się herbu Pałuka, który przedstawiono ponadto na innych pieczęciach, m.in. Sławnika, syna Świętosława z 1289 r.

Po 1343 r. na wszystkich pieczęciach współrodowców kasztelana Zbyluta nie spotykamy innych znaków a tylko godło heraldyczne, które w drugiej połowie XIV w. upodobniło się do herbu Starżów - Toporczyków. Poczet osób pieczętujących się odmienionym herbem Pałuka rozpoczyna Trojan, prepozyt poznański w 1358 r., który jeszcze w poprzednim roku pieczętował się dawnym godłem rodowym. W 1376 r. Toporem pieczętowali się dwaj inni niewątpliwie przedstawiciele rodu Pałuków Sędziwój z Szubina, wojewoda kaliski i Drogosz z Chrobrza (Małopolska). Godło odmienione zachowało się także na płycie nagrobnej biskupa włocławskiego Zbyluta z 1383 r., który jeszcze w 1365 r. na pieczęci używał herbu Pałuka z dodatkiem krzyżyka.

Przyczyną upodobnienia Pałuki do Topora było zapewne wejście w koligacje z możliwym rodem Starżów - Toporczyków w Małopolsce. Pałucy po odziedziczeniu (zapewne po kądzieli po Toporczykach) Chrobrza w ziemi wiślickiej upodobnili swój herb do godła Toporczyków. Jednak nie wszystkie linie weszły do tego rodu, a część z nich zachowała swoją odrębność co wyrażali w używaniu dawnego herbu. Godło ich znamy wyłącznie z pieczęci, gdyż nie zostało odnotowane ani przez Długoszowe *Klejnoty* ani przez inne herbarze. Może to świadczyć o unifikacji rodu Pałuków z Toporczykami.

Lit.: **Bieniak J.**, *Krąg rodzinny biskupa kujawskiego Macieja Pałuki*, Zap. Hist. 50(1985), z. 3, s. 85-117; **Pakulski J.**, *W sprawie początków lokacji Łobżenicy. Przyczynek do dziejów wielkopolskich Pałuków w XIV w.*, Acta Iniver. N. Copernici 26(1992), s. 73-103; **Semkowicz W.**, *Jeszcze o rodzie Pałuków*, Wiad. Numizm.-Archeolog. 21(1939/1948), s. 96-107; **Semkowicz W.**, *Ród Pałuków w wiekach średnich*, Rozpr. AU wfh (1907);

Polonia Maior – fontes

Szybkowski S., *Związki rodzinne Danaborskich z elitą urzędniczą Kujaw i ziemi dobrzyńskiej*, Roczn. Histor. 66(2000), s. 157–169;